

V příběhu Památníku ticha došlo ke střetu dvou světů. Svět nadšenců, kteří zachránili nádraží Bubny před likvidací a prosadili záměr jeho přeměny na Památník ticha, se střetl se světem úřední zvučely a byrokracie.

Jak už to v této zemi bývá, velké věci se bohužel většinou nedějí díky aktivitě „shora“. I projekt Památníku ticha byl a je aktivitou, která vznikla zdola, díky skupině lidí pod vedením Pavla Štingla, kteří se v roce 2011 rozhodli napravit skutečnost, že ani sedmdesát let po válce Praha nemá důstojné místo k uctění památky obětí pražských židovských transportů.

Po dvanácti letech práce se této malé skupině lidí podařilo mnoho věcí. Mimo jiné vytvořit koncepci památníku – nikoli pouze jako pietního místa, ale jako aktivního centra vzdělávání, které reaguje na velmi současné problémy. Podařilo se jí uspořádat desítky výstav a stovky aktivit, které navštívily statisíce lidí. Podařilo se otevřít debatu o tom, jak mluvit o kultuře paměti a jejím místě v současných muzejních a vzdělávacích institucích, které mají mluvit k současné generaci současným jazykem. A po praktické stránce se podařilo také zrealizovat architektonickou soutěž na proměnu samotného nádraží a dovést projekt až ke stavebnímu povolení.

V době, kdy jsme jako malá obecně prospěšná společnost oslovili z majetkoprávních důvodů Ministerstvo kultury, činili jsme tak v dobré vůli, že stát tuto aktivitu zdola minimálně přivítá a projekt, který mu byl předložen doslova na zlatém podnose, maximálně podpoří. Dnes již víme, že to bylo naivní.

Netušili jsme, že projekt s tak závažným tématem, jako je role mlčící většiny ve velkých tragédiích historie a poučení se z nich pro současnost, se může stát předmětem snahy získat politické body. Jinými slovy, že se dá v přímém přenosu ukrást.

Za teatrálními gesty a prohlášeními ministra Martina Baxy, že musí konat, aby dostal slibům památník co nejdřív dostavět, se bohužel skrývá zřejmá osobní animosita k zakladatelům projektu. Dlouhodobá snaha o diskreditaci a zpochybnění důvěryhodnosti celého projektu i s jeho zakladatelem Pavlem Štinglem kulminovala letos v létě jeho bleskovým odvoláním a vyhlášením výběrového řízení na nového ředitele i nového obsahu památníku.

Jako důvod odvolání bylo pak typicky politickým jazykem uvedeno „manažerské selhání“, které údajně vedlo ke stagnaci přestavby. Co už ale veřejně nezaznělo, byla skutečnost, že původcem této stagnace bylo samo ministerstvo, které více než dva roky aktivně bránilo čerpání peněz na zahájení přestavby vytvářením dalších a dalších formálních překážek.

Bylo to totéž ministerstvo, kterému NKÚ v témže období vystavil zdrcující kritiku jeho hospodaření s finančními prostředky určenými na podporu kulturních aktivit. V devatenáctistránkovém rozboru NKÚ se například dočteme, že přínosy podpory ministerstva jsou, cituji, „neznámé“, neboť nemá stanoveny konkrétní cíle, kterých má být dosaženo. Administrace poskytování dotací je náročná a neefektivní, systém je nepřehledný, jednotlivé útvary MK postupují nejednotně a často v rozporu se zákonem o finanční kontrole a rozpočtovými pravidly. Peněžní prostředky jsou vynakládány neúčelně a bez jakékoli koncepce (strana 4). Je to mimo jiné proto, že Ministerstvo kultury – ač je to jen těžko uvěřitelné – nemá posledních několik let konkrétní plán implementace kulturní politiky!

Toto je, dámy a pánové, ministerstvo, které, pod rouškou formální správnosti a dodržování předpisů, v létě roku 2024 dokonalo svůj záměr pohřbít Památník ticha v jeho původním záměru. S tím ale pohřbilo i naši důvěru v to, že ministerstvo chápe obsah a skutečný přínos Památníku ticha. Nádraží se možná přestaví, do něj se nalije jakýsi obsah splňující formální kritéria. Přesně to, co jsme nechtěli. Památník ticha tak zůstává promarněnou příležitostí.